

1	2	3	4	5	6	7	8	9	kopā

Šifra numurs _____

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Projekta numurs: 8.3.2.1/16/I/002

Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai

24. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē. III posms

2018. gada 26. martā

1. uzdevums.

(7 punkti)

Sakārto notikumus hronoloģiskā secībā!

- A Pirmā Pasaules kara beigas
- B Dzimtbūšanas atcelšana Krievijā
- C Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D 1905. gada revolūcija
- E LSDSP dibināšana
- F Latvijas Republikas dibināšana
- G Otrā pasaules kara sākums
- H Kubas krīze

--	--	--	--	--	--	--	--

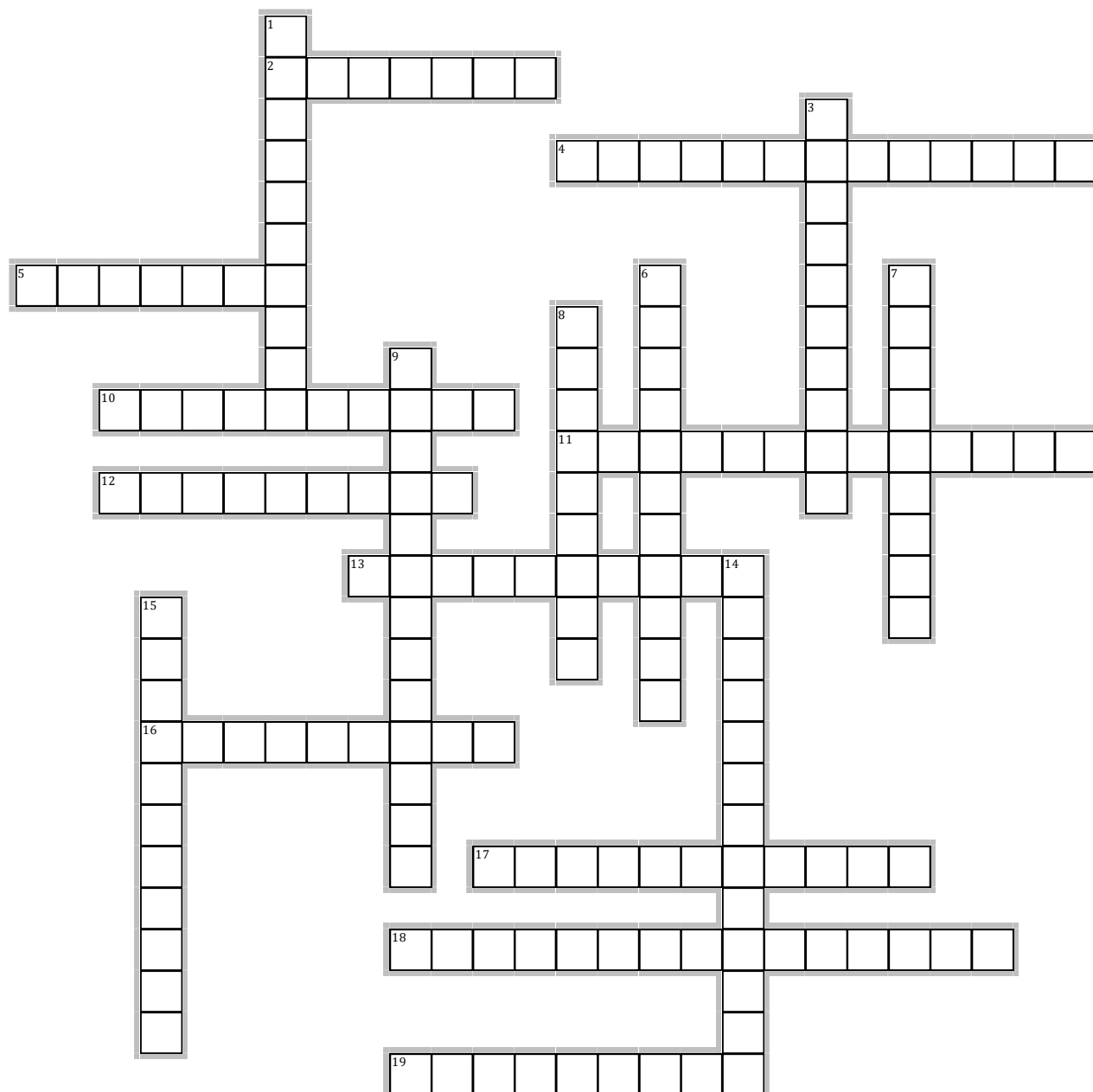
2. uzdevums.

(11 punkti)

Ieraksti tekstā trūkstošos jēdzienus, vārdus un nosaukumus!

Pirmie, kas no Eiropas pārņēma _____ idejas, bija Baltijas vācieši. Viņi sāka veidot biedrības, kuras pētīja _____ pagātņi, vāca senos dokumentus un centās izpētīt vācu kultūras pirmssākumus Baltijā. Meklējot skaidrojumu, kāda ir viņu loma vietējā sabiedrībā, lielākā daļa vāciešu izvirzīja _____ ideju – viņi apgalvoja, ka atnesuši Baltijas iedzīvotājiem kultūru.

Kā pretstats šai teorijai veidojās latviešu nacionālisms; šīs kustības aizsācējus parasti dēvē par _____. Kā izcilākos šīs kustības pārstāvjus parasti min Krišjāni _____, Krišjāni _____ un Juri _____. Studējot _____ universitātē, viņi un citi latviešu tautības studenti aktīvi rakstīja latviešu valodā iznākošajās avīzēs, piemēram, _____. Raksti izglītoja lasītājus, kā arī aicināja prasmīgi _____ un palielināt savus _____.

Vertikāli

1. Kādu uzskatu, ideju, zināšanu sistemātiska izplatīšana, izskaidrošana un pamatošana, lai ar pārliecināšanas palīdzību iegūtu piekritējus.
3. Ebreju un citu minoritāšu masveida vajāšana un nogalināšana Otrā pasaules kara laikā.
6. Politiska, sociāla un ekonomiska sistēma, kuras pamatā ir ražošanas līdzekļu privātpašums un kurā preču ražošana un sadale atkarīga no privātkapitāla investīcijām un peļņas interesēm.
7. Būtiskas pārmaiņas sabiedriski politiskajā sistēmā; varas maiņa, ko veic kāda sabiedrības grupa bez plašāku sabiedrisku aprindu piedalīšanās.
8. Neierobežota valsts vara, kas balstās uz valdošās šķiras spēku.
9. Pret ebrejiem vērsts nacionāls vai reliģisks naidis.
14. Nedemokrātisks politiskais režīms, kas neņem vērā sabiedrisko domu, taču var nebūt diktatorisks vai totalitārs.
15. Piespiedu izsūtīšana, pārvietošana, izraidīšana (uz likuma vai valsts varas iestāžu lēmuma pamata politisku vai kriminālu motīvu dēļ).

Horizontāli

2. Plānota pārmaiņa, pārkārtojums kādā sabiedrības dzīves jomā.
4. Vienas valsts iekļaušana citas valsts sastāvā.
5. Varas iestāžu liegums tiražēt un izplatīt informāciju, kuru tās uzskata par nevēlamu.
10. Vēlēta augstākā valsts pārvaldes institūcija. Parasti tai ir trīs funkcijas: pārstāvēt vēlētājus, pieņemt likumus un uzraudzīt valdības darbu.
11. Politiskais režīms, kuram raksturīga vienas politiskas partijas vai politiskas grupas neierobežota vara un pilnīga kontrole pār visām sabiedrības dzīves sfērām, nepieļaujot nekādu politisku brīvību un opozīciju.
12. Bērnu komunistiskās organizācijas biedrs Padomju Savienībā.
13. Būtiska, parasti vardarbīga valsts vai sabiedriskās iekārtas maiņa; valsts varas pāriešana citu spēku rokās.
16. Citas valsts teritorijas sagrābšana ar bruņotu spēku un savas pārvaldības ieviešana tajā.
17. Politikas režīms, kur augstākā vara pieder pilsoņu vairākumam, kas tieši vai ar vēlētu pārstāvju starpniecību izlemj svarīgākos valsts dzīves jautājumus.
18. Individuālu zemnieku saimniecību vardarbīga apvienošana kolektīvās sociālistiskās saimniecībās (kolhozos).
19. Persona, kas ietilpst bruņoto spēku sastāvā un cīnās pret pretinieku tā okupētajā teritorijā; arī pretošanās kustības dalībnieks.

4. uzdevums. **Atpazīsti laikmetu!**

(12 punkti)

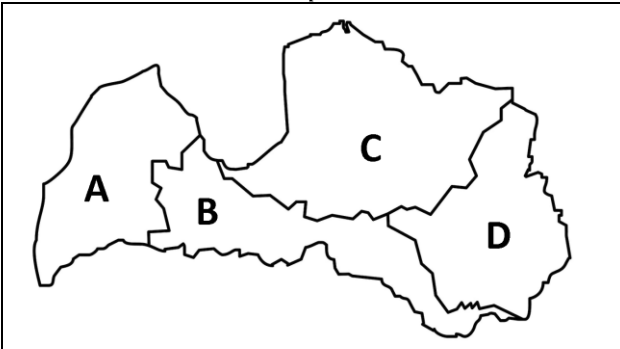
Izpēti attēlotos tērpu modeļus un zem katra no tiem pieraksti periodu, kurā šis tērps varētu būt tapis. Lūdzu, norādi gadsimtu un desmitgadi! Piemēram – 20. gs. 60. gadi.

5. uzdevums. **Atpazīsti Latvijas vēsturiskos novadus!**

(19 punkti)

5.1 Pie katra burta tabulā pieraksti atbilstošā vēsturiskā novada nosaukumu!

	A	
	B	
	C	
	D	

5.2 Pie katras pazīmes pieraksti burtu, kas kartē apzīmē atbilstošo vēsturisko novadu!

Vienai pazīmei var atbilst vairāki novadi!

Pazīme	Novads/i
Šajā novadā dzimuši pirmie četri Latvijas valsts prezidenti.	
Šajā novadā visvēlāk atcelta dzimtbūšana.	
Šajā novadā notiak pirmie Latviešu dziesmu svētki.	
Šis novads līdz 1918. gadam bija daļa no Vitebskas guberņas.	
Šajā novadā vācu okupācija pastāvēja visilgāk – līdz Otrā pasaules kara beigām.	
Šajā novadā 1864.-1904. gadā pastāvēja latīņu drukas aizliegums.	
Par šī novada galvaspilsētu uzskata pilsētu, kas Otrā pasaules kara laikā cieta vislielākos ēku zaudējumus Latvijā.	
Te 1920. gadā tika parakstīts "Līgums par kopēju rīcību pret Padomju Krieviju līdz pat bruņotas cīņas atsākšanai saskaņā ar Lielbritānijas un Francijas norādījumiem"	
Daļa no šī novada neietilpa LSPR sastāvā (1919. gads)	
Šajā novadā 1919. gadā tika parakstīts pamiers, kurš noteica, ka vācu karaspēkam jāatkāpjas aiz Rīgas un tiem vācu karavīriem, kas nav Latvijas pavalstnieki, jāatstāj Latvijas teritorija.	
No šī novada 1949. gada deportācijā izsūtīja pamatā lauku iedzīvotājus.	
Šim novadam bija raksturīga "šņoru sistēma".	

6. uzdevums. **Kas ir šo darbu autori?**

(7 punkti)

Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā pirms darba nosaukuma!

- 6.1. ___ "Sarkanas puķes" A Aspazija B Jānis Poruks C Andrejs Upīts
- 6.2. ___ "Melanholiskais valsis" A Jāzeps Vītols B Jānis Mediņš C Emils Dārziņš
- 6.3. ___ "Uguns un nakts" A Aleksandrs Grīns B Aleksandrs Čaks C Jānis Rainis
- 6.4. ___ Brāļu kapi Rīgā A Kārlis Zemdega B Kārlis Zāle C Kārlis Jansons
- 6.5. ___ "Indriķa Latvieša piezīmes uz Livonijas hronikas malām"
A Imants Ziedonis B Vizma Belševica C Ojārs Vācietis
- 6.6. ___ "Kauja pie Knipskas" A Jānis Akuraters B Jānis Poruks C Vilis Lācis
- 6.7. ___ "Elpojiet dziļi!" ("Četri balti krekli") A Varis Brasla B Jānis Streičs C Rolands Kalniņš

7. uzdevums. **Izpēti karikatūru un atbildi uz jautājumiem!**

(13 punkti)

"TAS IR TAS PATS, TIKAI BEZ MEHĀNISKĀM PROBLĒMĀM"

Herb Block (Herblock) karikatūra laikrakstā "The Washington Post" 1949. gada 26. janvārī.

7.1. Uz kuru laika periodu attiecas karikatūra?

7.2. Kādu politisko procesu attēlo karikatūra?

**7.3. Izskaidro šo simbolu nozīmi karikatūrā:
Žoga divas puses**

Sīrpis un āmurs

Vīrietis militārā uniformā ar zvaigni pie cepures

Ielāpi uz apgērba

7.4. Kuram tēlam pieder autora simpātijas? Kuri karikatūras elementi pat to liecina?

7.5. Kāda, Tavuprāt, ir autora attieksme pret attēloto procesu? Kas par to liecina?

8. uzdevums. Izlasi avotu tekstu 10.-12. lappusē un atbilde uz jautājumiem!

8.1. Kuru Latvijas vēstures posmu atspoguļo visi avoti? (visi avoti)

8.2. Ar kuriem nozīmīgiem pasaules vēstures notikumiem šis vēstures posms saistīts?

8.3. Kuri no citētajiem avotiem uzskatāmi par vēstures pirmavotiem, kuri – par literatūru?

Vēstures pirmavoti	Literatūra

8.4. Par ko Latvijas iedzīvotājus informē Latvijas PSR 1946.-1950. gada plāns? (avots A)

8.5. Pēc avota D ziņām – kas jāva atjaunot dikatāturu PSRS pēc Otrā pasaules kara?

8.6. Kāpēc jēdziens “Lielais Tēvijas karš” lietots pēdiņās? (avots D)

8.7. Kāds, Tavuprāt, ir plakāta “Kam tiek nacionālais ienākums?” izdošanas mērķis? Pamato savu viedokli ar pazīmēm plakātā! (avots B)

8.8. Salīdzini dažādu avotu sniegtās ziņas un vērtējumu par iedzīvotāju iztiku pēckara gados! Kas kopīgs visiem avotiem, ar ko avotu ziņas atšķiras? (avoti B, C, E, F, G, H, I)

Kopīgās pazīmes

Atšķirīgās pazīmes

8.9. Vēsturnieku pētījumos (avoti C, E un F) iedzīvotāju ikdiena raksturota atšķirīgi. Kādas ir atšķirības vērtējumā?

Kādēļ šīs atšķirības radušās?

8.10. Pēc tavām domām: vai mūsdienās ikdienas preču patēriņš un iedzīvotāju iepirkšanās ieradumi ir problēma? Pamato savu viedokli!

9. uzdevums. **Viedokļa pamatošana pārspriedumā**

(24 punkti)

2018. gada novembrī apritēs 100 gadi kopš Latvijas Republikas proklamēšanas. Plašā Latvijas simtgades svinību programma tiek vērtēta pretrunīgi: daļa iedzīvotāju atbalsta svētku pasākumus, citi apgalvo, ka tā ir līdzekļu izšķērdēšana, liekulība un pat noziegums.

Latvijas simtgades mājaslapā minēts, ka svinību virsmērķis ir stiprināt Latvijas sabiedrības valstsgribu, piederības sajūtu un mīlestību pret savu zemi, veicinot sabiedrības sadarbību un pašorganizēšanos. Uzraksti pārspriedumu un tajā pamato savu viedokli – kāds būtu visvērtīgākais veids, kā svinēt Latvijas valsts pastāvēšanas 100 gadus?

Plānojot pārspriedumu, atceries par šādām lietām:

- 1) **Argumentācija.** Pamato savu viedokli. Izmanto pamatojumam vēsturiskus faktus; pārliecinies, ka tie nav kļūdaini!
- 2) **Originalitāte.** Pārsprieduma galvenā vērtība ir Tavas domas. Ja lieto citātus, tad norādi to autorus.
- 3) **Izklāsta loģika** jeb darba struktūra. Izklāsti savu viedokli lasītājam saprotami Sakārto savus argumentus rindkopās, lai tie būtu viegli uztverami. Atceries, ka tekstam nepieciešams arī virsraksts!
- 4) **Valoda un izmantotie jēdzieni.** Lieto vārdus atbilstoši to nozīmei, neesi liekvārdīgs. Darba maksimālais garums: 200 vārdi.

Tavu darbu vērtēs pēc šādiem kritērijiem

Punkti	Saturs un valoda	Vēstures jēdzieni	Fakti	Cēloņsakarības un secinājumi
3	Saturs atbilst tēmai. Ir izsmēloši, vēsturiski pamatots notikuma nozīmīgums. Teksts ir loģisks. Ievēroti pareizrakstības likumi. Nav kļūdu vēstures jēdzienu rakstībā, ir dažas stila vai gramatiskās kļūdas.	Minēti 4 vai vairāk atbilstoši vēstures jēdzieni, kurus lieto, raksturojot minētos notikumus.	Minēti vismaz 4 precīzi vēstures fakti, kas saistīti ar minētajiem notikumiem.	Norādīti visi notikuma būtiskie cēloņi un sekas. Izdarīti pamatoti patstāvīgi secinājumi.
2	Saturs atbilst tēmai. Notikums pamatots daļēji. Teksts ir nedaudz haotisks. Ievēroti pareizrakstības likumi. Ir dažas kļūdas vēstures jēdzienu rakstībā, ir dažas stila vai gramatiskās kļūdas.	Minēti vismaz 3 atbilstoši vēstures jēdzieni, kurus lieto, raksturojot minētos notikumus.	Minēti 3 precīzi vēstures fakti, kas saistīti ar minētajiem notikumiem.	Norādīti daži notikuma būtiskie cēloņi un sekas. Izdarīti pamatoti patstāvīgi secinājumi.
1	Notikums pamatots daļēji, balstoties uz emocijām. Ir daudz pareizrakstības kļūdu, taču jēga ir uztverama.	Minēti 1 vai 2 vēstures jēdzieni, kurus lieto, raksturojot minētos notikumus.	Minēti 1 vai 2 precīzi vēstures fakti, kas saistīti ar minētajiem notikumiem.	Norādīti notikumam būtiski vai nu tikai cēloņi, vai tikai sekas, vai arī norādītie cēloņi un sekas nav būtiski šim notikumam. Izdarītie secinājumi ir balstīti uz emocijām.
0	Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu. Ja darbs neatbilst tematam, nav vērtējams.	Nav izpratnes par vēstures jēdzienu lietošanu.	Nav izmantoti vēstures fakti. Fakti kļūdaini.	Cēloņi un sekas nav norādīti. Trūkst secinājumu.

Avots A Fragments no Latvijas PSR Tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības piecgades plāna 1946.–1950. gadam.

Preču apgrozībā piecgades plāns nosaka valsts un kooperatīvās saimniecības apgrozību 1950. gadā (ņemot vērā cenu pazemināšanu 1945. gadā) līdz 3.800.000.000 rubļiem. Visām tirdzniecības organizācijām jau tagad jāveic lielu uzdevumu – jāsatavo visu tirdzniecības tīklu darbam, kad atcelta kartīšu sistēma. Lai veiktu šo uzdevumu, ievērojami jāpalielina viss tirdzniecības tīkls un jāpavairo plaša patēriņa priekšmetu un pārtikas produktu pārdošana iedzīvotājiem.

Avots B Viktora Govorkova plakāts “Kam tiek nacionālais ienākums?” (1950)

Kam tiek nacionālais ienākums?

PSRS – strādājošiem

1950. gadā nacionālais ienākums vairāk kā par 60% lielāks kā pirms kara

Bērnu pasaule

Centrālais universālveikals

Kapitālistiskajās valstīs lauvas tiesa - ekspluatatoriem

Avots C Fragments no grāmatas „Latvijas PSR vēsture” (izdota 1986. gadā Rīgā)

1947. gada decembrī VK(b)P CK un PSRS Ministru Padome pieņēma lēmumu atcelt kartīšu sistēmu un izdarīt naudas reformu. Tika noteiktas vienotas mazumtirdzniecības cenas. Kartīšu sistēmas atcelšana darbaļaudīm deva iespēju uzlabot savu uzturu, strauji pieauga viņu izdevumi rūpniecības preču iegādei. 1950. gadā valsts un kooperatīvā nepārtikas tirdzniecība salīdzinājumā ar 1945. gadu bija pieaugusi 3,6 reizes, bet salīdzinot ar 1947. gadu – 1,3 reizes. Pieauga arī šo preču pārdevuma īpatsvars kopējā tirdzniecības apgrozījumā. 40. gadu beigās tika izdarīti vairāki lieli mazumtirdzniecības cenu pazeminājumi, kuru rezultātā 1950. gada martā tās bija par 43% zemākas nekā 1947. gadā. Valsts mazumtirdzniecības cenu līmenis ietekmēja cenas arī kolhozu tirgū, kam pēckara gados bija liela loma pilsētnieku apgādē ar pārtiku.

Tādējādi 4. piecgadē pilnveidojās pārtikas un rūpniecības preču patēriņa struktūra, uzlabojās iedzīvotāju apgādātība ar pirmās nepieciešamības precēm.

Avots D Fragments no raksta *Padomju Savienība un aiz tās*

(publicēts 2000. gadā Lielbritānijā grāmatā *The Oxford History of the Twentieth Century*).

Otrajā pasaules karā Padomju savienība bija cietusi neizmērojamus cilvēku un materiālus zaudējumus, tomēr no kara tā iznāca ar augstāku prestižu nekā pirms tam. Kamēr nesen okupēto teritoriju (kā Baltija vai Rietumukraina) iedzīvotāji labi apzinājās, cik lielā mērā viņi tiek apspiesti, Padomju Savienības iedzīvotāju lielākā daļa to neapzinājās. Totāla valsts kontrole izglītībā un masu medijos, apvienojumā ar visurklātesošiem slepenajiem dienestiem un nekritisku atbalstu Staļinam, kura vārds tagad galvenokārt tika saistīts ar uzvaru “Lielajā Tēvijas karā”, nozīmēja, ka PSRS vadonim bija maz apgrūtinājumu pirmskara diktatūras atjaunošanā. PSRS iedzīvotāju vairums lepojās ar pirmskara dzīves atjaunošanu un patiesi ticēja, ka dzīvo taisnīgākā sabiedrībā kā jebkura Rietumos atrodamā. Melīga, bet veiksmīga propagandas mašīna spēlēja savu lomu šī uzskata nostiprināšanā.

Avots E **Fragments no vēsturnieces Dainas Bleieres grāmatas „Eiropa ārpus Eiropas... Dzīve Latvijas PSR”** (publicēta 2012. gadā)

„Deficīts” un „blats” bija vieni no populārākajiem vārdiem Padomju Savienībā. Viens no iemesliem bija tas, ka preču centralizētā ražošana un sadale nekad nespēja nodrošināt visas iedzīvotāju vajadzības – kā daudzuma, tā sortimenta, kvalitātes un modes prasību ievērošanas ziņā. Praktiski visu padomju varas pastāvēšanas laiku tādā vai citādā veidā pastāvēja preču normēšana. Tā aptvēra ne tikai pamata pārtikas preces, apģērbu un apavus, bet arī pakalpojumus, kā tas bija pirmajos pēckara gados, tomēr varēja attiekties tikai uz dažām deficītajām preču grupām, piemēram, mēbelēm un automašīnām.

Avots F **Fragments no pētnieces Katerinas Ītonas raksta “Šķiru struktūra”**

(monogrāfijā Katherine B. Eaton. *Daily life in the Soviet Union*. Greenwood Press, 2004.)

Jebkurš cilvēks ar ambīcijām zināja, ka galvenie priekšnoteikumi kāpienam sabiedrībā bija Partijas biedra karte, izglītība, krievu tautība vai valodas prasmes un dzīvesvieta kādā svarīgā PSRS pilsētā, vēlams Maskavā vai Ļeņingradā. Pilnas slodzes partijas darbiniekiem tika garantētas īpašas privilēģijas un sabiedriskais statuss. Sabiedrības piramīdas virsotni veidoja Partijas augstākie vadītāji (ģenerālsēkretārs un citi politbiroja locekļi), tad valdības ministri, augstākā līmeņa armijas komandieri, slepenpolicijas augstākie virsnieki, diplomāti, lielo uzņēmumu direktori, augstākā ranga akadēmiķi, mākslinieki un zinātnieki.

Iepirkšanās bija raizes lielākās cilvēku daļas ikdienas dzīvē. Tā kā konstanti trūka visa, izņemot maizi un degvīnu, cilvēki ne tik daudz iepirkās, kā devās pārtikas un mājsaimniecības preču meklējumos. Parastajiem iedzīvotājiem pēc katras preces bija jāstāv rindā trīs reizes: pirmoreiz, lai apskatītu preci un noskaidrotu cenu, otrreiz – lai samaksātu un saņemtu čekus, un visbeidzot – lai saņemtu preci.

Bija grūti vai neiespējami paredzēt, kad noteikta prece pēkšņi parādīsies tirgū vai tikpat pēkšņi pazudīs uz ilgu laiku. Tāpēc cilvēki no rīta devās ārā no mājas ar prāvu naudas daudzumu un traukiem somās vai tīkla maisiņos (tos dēvēja par *avoska* [krieviski – *авоська*], no *авось* – iespējams) – gadījumam, ja nu pēkšņi tirdzniecībā parādītos kaut kas labs (piemēram, liellopu gaļa vai Dienvidslāvijā ražota zobu pasta).

Avots G **Fragments no grāmatas *Nākotnes melnraksti*** (izdota 2016. gadā Rīgā)

Iemesli, kāpēc tika turpināta valsts finanses izputinoša regulāra cenu samazināšana, ir meklējami ne tikai ekonomikā, bet arī ideoloģijā. Bez preču apjoma, naudas masas un preču cenu sabalsansēšanas visaptveroši cenu samazinājumi kļuva par ļoti būtisku ideoloģisku pasākumu elementu. Cenu samazinājumi PSRS kļuva par ideoloģisko trumpi gan iekšzemē, demonstrējot rūpes par darba tautu, gan starptautiskajā arēnā, rādot sociālistiskās sistēmas priekšrocības pretstatā inflācijai kapitālisma pasaulē. Tāpēc cenu samazinājumi kļuva par tradīciju līdz par 1956. gadam. Piecdesmito gadu vidū cenas bija samazinātas tiktāl, ka naudas masas apjoms pārsniedza preču normālai aprītei nepieciešamo, līdz veikalos plaukti un noliktavas iztukšojās.

Avots H **Fragments no Veras Bistrovai atmiņām** (pierakstītas 2003. gadā)

1944./45. mācību gads beidzās vēlu. 5. augustā es saņēmu Rēzeknes Valsts ekonomiskā tehnikuma beigšanas apliecību ar tiesībām strādāt par grāmatvedi. [..]

Produkti uz kartiņām maksāja ļoti lēti. Uz kartiņām bija nopērkama maize – 400 gr dienā, putraini (atceros - prosas), tad taukvielas (saulespuķu eļļa vai kombinētie tauki, kaut kas līdzīgs margarīnam), cukurs, dažī gramī gaļas (pēc gaļas gan bija rindas). Sviestu, krējumu, biezpienu varēja nopirkt no zemniekiem (salīdzinoši dārgi). Reizēm veikalos bija arī sālītas zivis, siļķes u.c. zivis (tautā jokojot tās sauca par siļķu māsīcām).

Apģērbu veikalos nopirkt nevarēja. Bija dažī ļoti vienkārši drēbes gabaliņi uz kuponiem nopērkami. Šos kuponus izsniedza darbavietās. Man negadījās tādus saņemt. Es savu garderobi papildināju, pāršujot mammas kleitas, mēteli. Pat kurpes man izdevās pie kurpnieka pielāgot manai kājai (pataisīt mazākas). Jaunu Rēzeknē nopirkt es neko nevarēju. Pirmie mani pirkumi bija Rīgas tirgū pie tautā saucamiem “spekulantiem”, pa kluso. [..]

Gribēju turpināt izglītību. Biju mazliet iekrājusi naudu, cerēju arī uz stipendiju. Aizgāju no darba. Izdevās bez papildus eksāmeņiem pāriet uz klātieni. Ar lielu sajūsmu aizbraucu uz Rīgu, iekārtojos kopmītnē - Mežaparkā. Kļuva studente... uz diviem mēnešiem. Rīgas dzīvei izrādījās nepiemērota. Biju neuzmanīga. Pārpildītajā tramvajā veiklas rokas attaisīja manu portfeli un izņēma dokumentu maciņu ar pasi, produktu kartiņām, ar atlikušajiem kuponiem par pēdējo oktobra nedēļu, bet visjaunākais - arī apstiprinātu izziņu novembra mēneša pārtikas kartiņu saņemšanai.

Ko darīt? Bez pārtikas kartiņām bija jānodzīvo vairāk kā mēnesi. Stipendijas vēl nebija izmaksātas. Sagādījās arī, ka šajā laikā tēvs palika bez darba, jo saimniecību likvidēja. Dzīvoklī vēl atļāva palikt līdz vasarai. Nokārtoju dokumentus, salasīju mantiņas un ar smagu sirdi uz visiem laikiem atstāju Latvijas Universitāti.

Avots I **Fragments no Artura Mauriņa atmiņām** (pierakstītas 2003. gadā)

Kāds noskaņojums bija Latvijas iedzīvotājos tūlīt pēc kara beigām? Noskaņojums bija dažāds. [...] Protams, daudziem bija negatīva attieksme pret okupantiem. Bet tomēr lielāks bija prieks par kara beigām, kas visiem bija apriebies. Karā krita daudzi zēni, tad vēl kartīšu sistēma...

Kādi bija dzīves apstākļi pēckara Latvijā? Kartītes atcēla tikai 1947. gadā. Tieši līdz to atcelšanai bija vissmagākie gadi. [...] No kartiņām pārtikt bija trūcīgi. Toreiz katram produktam bija trīs cenas. Ar kartiņu maksājot maizes ķieģeli varēja nopirkt par rubli, bet tur bija stingri noteikts daudzums, ko katrs varēja pirkt. Tad bija tā saucamās komercenas, tā sauktajos komercveikalos, piemēram, centrālajā veikalā (tagad universālveikals "Centrs"). Tur maizi varēja nopirkt par kādiem 15 rubļiem, bet arī ne neierobežotos daudzumos, turklāt bija rindas. Tad vēl bija trešās cenās, tā sauktās tirgus cenas, kur maize maksāja 100–150 rubļus. Tā bija ar katru produktu. Piemēram, cukuru uz kartiņām varēja nopirkt par dažiem rubļiem kilogramā, komercena bija 40-50 rubļi, bet tirgū maksāja 120 rubļus. Interesanti, ka toreiz operas biļete maksāja 20 rubļus.

Man kā jaunākajam leitnantam alga bija 120 rubļus mēnesī, ēdināja, apģērba un izmitināja par velti. 1947. gadā mainīja naudu, attiecībā 1:10. Algas palika vecās, cenas samazinājās desmit reizes. Tirgū gan cenas vēl arvien palika augstas.

Lielajās pilsētās produktu netrūka, sevišķi Rīgā. Desu un gaļas gan bija diezgan maz. [...] Atceros, toreiz biju Ļeņingradā un mani pārsteidza veikalu pārpilnība. Visu varēja nopirkt, pat ikrus.

Avots J **Pārtikas veikala gaļas nodaļa Maskavā 1950. gados**

Cenu zīme augšējā plauktā aiz pārdevēja:
"Cūkgaļa. 1. šķira.
1 kg - 18 rubļi, 60 kapeikas."

Cenu zīme zemākā plauktā:
"Cūkgaļa. 2. šķira.
1 kg - 15 rubļi, 80 kapeikas."